

Nr 24.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående hyresersättning åt biskop; given Stockholms slott den 13 januari 1933.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ekle-siastikärenden för den 6 augusti 1932 och den 13 januari 1933 samt av kyrkomötets underdåniga skrivelse den 29 augusti 1932, nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse angående hyresersättning åt biskop, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att för dess del lämna det medgivande, som omförmåles i föredragande departementschefens hemställan.

GUSTAF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ekle-siastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 augusti 1932.

Närvarande:

Statsministern HAMRIN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, stats-råden GÄRDE, VON STOCKENSTRÖM, STADENEB, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, JEPSSON, RUNDQVIST.

Departementschefen, statsrådet Stadener anför härefter:

Nu gällande lönereglering för rikets biskopar har tillkommit i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till rikets ständer den 16 december 1859, nr 63, ävensom rikets ständers skrivelse till Konungen den 29 oktober 1860, nr 206. Det torde ligga i öppen dag, att utvecklingen under de mer än sjuttio år, som sedan dess förflutit, kommit de sålunda en gång fastställda grunderna att framstå såsom i mångt och mycket föråldrade. Kravet på en förändring härutinnan har också med tiden vuxit sig allt starkare och vid upprepade tillfällen föranlett framställningar eller uttalanden från både riksdag och kyrkomöte.

Jag tillåter mig att i detta hänseende i korthet erinra om följande förhållanden.

I skrivelse den 28 mars 1913, nr 39, i anledning av en inom riksdagen väckt motion (II: 116), anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde förleda.

Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 28 mars 1914 åt kansli-rådet och byråchefen i ecklesiastikdepartementet H. Tigerschiöld att verkställa förberedande utredning beträffande ny löneroglering för rikets biskopar.

Med skrivelse den 31 juli 1916 överlämnade kansli-rådet Tigerschiöld till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet den av honom verkställda utredningen. Denna kom emellertid icke att läggas till grund för någon Kungl. Maj:ts framställning i ämnet och är numera i åtskilliga delar föråldrad.

I början av år 1925 blev biskopsstolen i Lund ledig genom innehavarens då timade frånfälle. Efter en i ämnet inom riksdagen väckt motion (I: 52) hemställde riksdagen i skrivelse den 22 april 1925, nr 122, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt vidtaga åtgärder för en reglering av biskopslönen i Lunds stift till en närmare överensstämmelse med vad tidsförhållandena krävde.

Sedan utredning i ämnet verkställts och frågan underställts 1926 års kyrkomöte och 1927 års riksdag (jämför kyrkomötets skrivelse den 2 november 1926, nr 26, och riksdagens skrivelse den 1 april 1927, nr 102), förordnade Kungl. Maj:t den 22 april 1927, att lönen för biskopen i Lunds stift skulle från och med den 1 maj 1927, intill dess grunder för en ny definitiv löneroglering för samtliga rikets biskopar blivit fastställda och trätt i tillämpning, såsom ett för nämnda tid gällande provisorium regleras enligt närmare angivna grunder.

I eu vid 1929 års kyrkomöte väckt motion, nr 52, föreslogs, att kyrkomötet måtte hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes snarast låta utarbeta samt därpå framlägga förslag till grunder för genomförande av ny reglering av biskoparnas löner.

Kyrkomötet fann i skrivelse den 2 november 1929, nr 27, denna fråga vara av svårlöst beskaffenhet samt motionens beaktansvärda syfte bäst tillgodoses därigenom att — i avvaktan på en definitiv löneroglerings genomförande — provisoriska tillägglöner tillerkändes biskopar, som prövades vara i behov av löneförbättring. I anslutning härtill anmälde kyrkomötet, att kyrkomötet för sin del medgivit, att ur biskopslönerogleringsfonden finge — i avvaktan på fastställandet och ikraftträdandet av ny definitiv löneroglering för biskoparna — utgå från och med den dag Kungl. Maj:t bestämde ett årligt belopp av högst 20,000 kronor att av Kungl. Maj:t i

huvudsaklig överensstämmelse med i skrivelsen angivna grunder och de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt meddela, såsom provisoriska tilläggslöner tilldelas lågt avlönade biskopar.

Slutligen hemställde 1931 års riksdag, med bifall till en i ämnet väckt motion (I: 8), i skrivelse den 27 maj 1931, nr 261, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning och därmed sammanhängande frågor samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Riksdagens nu ifrågavarande skrivelse anmälades för Kungl. Maj:t den 18 juli 1931, och bemyndigades därvid chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla en sakkunnig för att inom nämnda departement biträda med utredning rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning och därmed sammanhängande frågor.

Med stöd av nämnda bemyndigande tillkallade jag samma dag förutvarande statsrådet, ledamoten av riksdagens första kammare, borgmästaren F. W. Linder såsom sakkunnig för verkställande av sagda utredning.

Sedermera förordnade Kungl. Maj:t, att handlingarna i följande ärenden, nämligen dels kyrkomötets ovanberörda skrivelse den 2 november 1929, nr 27, i anledning av väckt motion om åvägabringande av förslag till grunder för ny reglering av biskoparnas löner, dels ock en av allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse gjord framställning angående åtgärder för tilldelande av provisoriska tilläggslöner åt lågt avlönade biskopar, skulle överlämnas till den sakkunnige för att tagas i övervägande vid fullgörandet av det honom lämnade uppdraget.

Med skrivelse den 20 januari 1932 har härefter den sakkunnige överlämnat »utredning och förslag rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning och därmed sammanhängande frågor».

Över denna utredning hava under februari 1932 utlåtanden avgivits av samtliga domkapitel och fungerande biskopar, länsstyrelserna i de län, där stiftsstad är belägen, kammarkollegiet och statskontoret gemensamt, domänstyrelsen och direktionen för prästerskapets änke- och pupillkassa.

Den sedan länge, icke minst på grund av upprepade framställningar från riksdagens sida, aktuella frågan om åvägabringande av nya, mera tidsenliga grunder för biskoparnas avlöning befinner sig numera — efter den av mig nyss omförmälda utredningen — i det stora hela i ett sådant skick, att förslag i ämnet borde kunna framläggas för riksdag och kyrkomöte.

Den sakkunnige har också framlagt starka skäl för en dylik åtgärd och därvid anfört bland annat följande:

Måhända kunde tvekan på sina håll uppstå, huruvida en tidpunkt sådan som den nuvarande med sin stora osäkerhet på det ekonomiska området kunde anses vara lämplig för framläggandet av ett förslag till ny lönerreglering för ifrågavarande befattningshavare. Enligt den sakkunniges för-

menande talade dock starka skäl för att låta betänkligheterna härutinnan falla. Olägenheterna, vilka följde med det föråldrade sättet för biskopslönernas utmätande, hade för varje år, som gått, blivit allt mera kännbara och i ögonen fallande. Lönerna för flera biskopar hade redan sjunkit eller hotade att inom den närmaste tiden sjunka under den nivå, som kunde anses försvarlig, då det gällde befattningshavare med en biskops ställning och ämbetsåligganden. Såsom ej minst viktigt att fasthålla, då det gällde att taga ställning till frågan, huruvida nu en ny löneroglering för rikets biskopar borde framläggas eller ej, vore, att det här gällde endast en liten grupp av befattningshavare, att ett förslag till löneroglering för biskoparna icke komme att hava något inflytande på budgeten i den ena eller andra riktningen, enär de avlöningstillgångar, från vilka biskoparnas löner bestredes, finge anses vara av den natur, att de jämväl i fortsättningen måste användas för detta ändamål, samt att något tillskott av skattemedel för ändamålet ej komme att ifrågasättas. Det hela komme alltså allenast att röra sig om en löneroglering, som stode i något bättre relation till och hade rimligare samklang med vad en modern tidsuppfattning krävde, än vad som kunde anses passande för vid pass sjuttio år sedan.

Trots de sålunda angivna skälen finner jag mig för närvarande förhindrad att för Kungl. Maj:t framlägga förslag om en definitiv löneroglering för biskoparna. Osäkerheten på det ekonomiska området är för närvarande mycket stor, och någon överblick av utvecklingen är omöjlig att vinna. Detta gäller i sin mån även i fråga om bärkraften hos de avlöningstillgångar av olika slag, vilka för närvarande användas och jämväl i fortsättningen i första hand skulle komma i fråga för bestridande av biskoparnas löner.

Ställningen är emellertid sådan, att endast ett kortare uppskov är tänkbart. Jag vill redan nu uttala den förhoppningen, att det inom en nära framtid skall bliva möjligt att för riksdag och kyrkomöte framlägga förslag till en definitiv löneroglering för biskoparna.

Såsom jag nyss erinrade, har 1929 års kyrkomöte hemställt, att i avbidan på den definitiva lönerogleringen, provisoriska tilläggslöner måtte tillläggas de lägst avlönade biskoparna. Med anledning härav har jag inom ecklesiastikdepartementet låtit verkställa en undersökning för att utröna, huruvida ett dylikt provisorium nu vore genomförbart. Av undersökningen framgår, att man under förhandenvarande förhållanden måste räkna med att vid detta provisorium kraven på tillgängliga avlöningstillgångar bliva i det närmaste lika stora som vid genomförandet av en definitiv löneroglering. Ovissheten i fråga om avlöningstillgångarnas bärkraft är alltså ungefär densamma. Härtill kommer vidare, att man vid ett provisorium — låt vara att detta kunde beräknas bliva av kort varaktighet — ändock skulle nödgas att räkna med de olägenheter och föråldrade bestämmelser, som känneteckna de nuvarande grunderna för biskoparnas avlöning.

Med hänsyn till det nu anförda finner jag mig därför icke kunna tillstyrka åtgärder i den riktning, som antytts av 1929 års kyrkomöte.

I ett hänseende finner jag mig emellertid redan nu böra för Kungl. Maj:t

framlägga förslag till ändrade bestämmelser, nämligen beträffande hyresersättning åt biskop. Detta är en detalj, som ej direkt sammanhänger med en definitiv lönereglering och som kan genomföras utan att föregripa en dylik och utan att statsmakternas framtida handlande i huvudfrågan härigenom bindes. De ekonomiska konsekvenserna äro ringa; de ökade kostnader, som möjligen kunna uppstå, kunna utan svårighet bäras av biskopslöne-regleringsfonden. Å andra sidan kunna fall tänkas inträffa, då en ändamålsenligare ersättningsgrund bliver nödvändig, exempelvis vid en mera genomgripande reparation av ett biskopsboställe.

Jag vill erinra därom, att den sakkunnige för utredning rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning och därmed sammanhängande frågor framhållit, att starka skäl syntes honom tala för att åt biskopen i Skara stift — vilken för närvarande bebor lönebostället 1 mantal Brunnsboda Kungsgård, beläget 3 kilometer från Skara — utan alltför stor tidsutdräkt måtte anordnas en tillfredsställande bostad i Skara. Bostadens nuvarande belägenhet ganska långt utanför staden måste anses vara ganska betungande vid skötsel av det stora stiftet.

Nu gällande grunder för hyresersättning åt biskop återfinnas i punkt 2:o av de i propositionen till rikets ständer den 16 december 1859 (nr 63) framlagda grunderna för en reglering av biskoparnas avlöning, där det — efter angivande av de löner, »som, fri bostad oberäknad, böra biskoparna i de särskilda stiftet tilldelas» — heter:

»Där biskopshus ej finnes, erhåller biskopen hyresersättning, som av Kungl. Maj:t bestämmes, dock ej överstigande 1,500 riksdaler.»

Denna summa, som väl kunde anses motsvara förhållandena omkring år 1860, har sedermera fått kvarstå oförändrad. Olämpligheten härav har även fått ett tydligt erkännande av såväl riksdag som kyrkomöte, i det att så tidigt som år 1903 lönen för biskopen i det nyinrättade Luleå stift fastställes till 14,000 kronor årligen, därav 12,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom hyresersättning. Trots en enorm prisstegring, som sedan sistnämnda tidpunkt ägt rum på hyresmarknaden, har någon ändring i dessa bestämmelser ej kommit till stånd.

Jag tillåter mig erinra därom, att den sakkunnige i sin utredning ganska utförligt uppehållit sig vid frågan om biskoparnas bostäder.

Den sakkunnige har härvid framhållit, att starka skäl enligt hans förmenande föreläge för ett bibehållande av den biskoparna av ålder tillkommande förmånen av fri bostad ävensom att denna förmån, liksom hittills, torde böra utgå utöver lönen.

Härefter anför den sakkunnige:

Det torde ur alla synpunkter vara lämpligast, att den biskop, enligt vad jag nu föreslagit, tillkommande förmånen av fri bostad som regel må utgå

in natura. Där så av en eller annan anledning icke under någon tid kan ske, bör biskop i stället komma i åtnjutande av hyresersättning. För närvarande gäller för dylik hyresersättning ett maximum av 1,500 kronor. Med hänsyn till nuvarande prisläge å hyresmarknaden är detta belopp för lågt; jag tillåter mig att erinra, att, när så tidigt som år 1903 lönen för biskopen i det då till inrättande föreslagna Luleå stift skulle bestämmas, hyresersättningen fastställdes till ett belopp av 2,000 kronor för år. Förhållandena på här förevarande område äro emellertid för närvarande så skiftande, att jag icke anser det lämpligt, att något bestämt belopp fastställes såsom maximum för hyresersättning. Dennas belopp torde få bestämmas av Kungl. Maj:t efter prövning i varje särskilt fall.

I anslutning härtill har den sakkunnige i de grunder för biskoparnas avlöning, som av honom föreslagits, intagit ett stadgande, betecknat punkt 4, av följande lydelse:

Biskop är berättigad till fri bostad med därtill i förekommande fall hörande park eller trädgård av den omfattning, som av Kungl. Maj:t för varje stift fastställts. *Där särskilda förhållanden därtill föranleda, må dock Kungl. Maj:t tilldela biskop antingen annan, åt honom förhyrd bostadslägenhet eller ock, i stället för bostad in natura, kontant hyresersättning till belopp, som för varje gång med hänsyn till förekommande omständigheter bestämmas.*

Vad den sakkunnige sålunda anfört har i de över hans utredning avgivna utlåtandena i allt väsentligt lämnats utan erinran.

Kammarkollegiet och statskontoret hava i sitt den 19 februari 1932 dagtecknade utlåtande anfört, att hyresersättning i förekommande fall borde, såsom den sakkunnige jämväl tillstyrkt, i förekommande fall utgå till biskop ur biskopslönereglingsfonden.

Beträffande den av mig nyss återgivna punkt 4 i förslaget till grunder för biskoparnas avlöning hava ämbetsverken anfört huvudsakligen följande:

Om tillfälliga hinder skulle uppstå för biskop att bebo honom tilldelad bostad, är det befogat att stadga rätt och skyldighet för honom att i stället enligt Konungens bestämmande erhålla förhyrd bostadslägenhet eller hyresersättning. Stadgandet härom torde böra fullständigas med föreskrift därom, att gäldandet av hyra för förhyrd bostadslägenhet samt utgivandet av hyresersättning skall åligga biskopslönefonden.

Av den nu av mig lämnade redogörelsen torde framgå, att nu gällande bestämmelser rörande hyresersättning åt biskop, som tillfälligtvis varder förhindrad att bebo honom tilldelad bostad, måste — med hänsyn till den utveckling på hyresmarknaden, som ägt rum sedan dessa bestämmelser fastställdes — anses obilliga. Jag tillåter mig erinra om att Kungl. Maj:t vid tidigare tillfällen i talrika fall fastställt hyresersättningar för det territoriella prästerskapet till belopp, som överstiga det nu för biskoparna föreskrivna. Ej heller torde det få anses rimligt, att en biskop, som av en eller annan anledning tillfälligtvis förhindras att komma i åtnjutande av den honom enligt gällande avlöningsgrunder tillförsäkrade förmånen av fri

bostad, utöver de olägenheter, som alltid måste följa av ett provisorium i fråga om tjänstebostaden, måste vidkännas betydande ekonomiska uppoffringar.

Som jag tidigare framhållit, kan en ändring av denna bestämmelse väl genomföras utan att föregripa den definitiva löneregleringen för biskoparna. De bestämmelser i ämnet, som föreslagits av den sakkunnige för utredning rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning och därmed sammanhängande frågor, överensstämman i princip med motsvarande föreskrifter rörande landshövdingarnas bostäder. I detta hänseende torde jag få hänvisa till — förutom vad den sakkunnige härom anfört — Kungl. Maj:ts proposition nr 183 till 1925 års riksdag angående ny definitiv lönereglering för landshövdingarna och befattningshavare vid länsstyrelserna m. m., riksdagens skrivelse i ämnet den 5 juni 1925, nr 333, samt Kungl. Maj:ts cirkulär den 26 juni 1925 angående fastställande av ny stat för landshövdingarna m. m.

Då det emellertid här endast är fråga om en bestämmelse för den tid, som kan komma att förflyta, intill dess den definitiva löneregleringen för biskoparna kunnat genomföras, anser jag mig för närvarande ej böra ifrågasätta annan ändring av de nuvarande grunderna för biskoparnas avlöning än att den nu gällande maximeringen av hyresersättningen borttages. I anslutning härtill synes åt det av mig förut återgivna andra stycket i punkt 2:o av grunderna böra givas följande ändrade lydelse: »Där biskopshus ej finnes eller där biskop av någon anledning under viss tid ej kan komma i åtnjutande av den honom tillförsäkrade förmånen av fri bostad, må ur biskopslöneregleringsfonden utgå hyresersättning till belopp, som för varje gång med hänsyn till förekommande omständigheter av Kungl. Maj:t bestämmes.»

Någon beräkning av de utgifter, som vid ett bifall till detta förslag kunna komma att påföras biskopslöneregleringsfonden, är givetvis icke möjlig att företaga. Jag vill emellertid erinra, att det här endast kan bli fråga om undantagsfall, oftast för en kortare tid, vadan kostnadsökningen i förhållande till nu gällande bestämmelser endast torde kunna bli jämförelsevis ringa. Någon tvekan om, att biskopslöneregleringsfonden kommer att kunna bära denna ökade belastning, föreligger icke.

För ett genomförande av den av mig föreslagna förändringen erfordras bifall av både riksdag och kyrkomöte.

Jag hemställer nu, att till en början kyrkomötets yttrande måtte inhämtas, huruvida kyrkomötet för sin del medger,

att punkt 2:o andra stycket av gällande grunder för reglering av biskoparnas avlöning må erhålla följande ändrade lydelse: »Där biskopshus ej finnes eller där biskop av någon anledning under viss tid ej kan komma i åtnjutande av den honom tillförsäkrade förmånen av fri bostad, må ur

Kungl. Maj:ts proposition Nr 24.

biskopslöneregleringsfonden utgå hyresersättning till belopp, som för varje gång med hänsyn till förekommande omständigheter av Kungl. Maj:t bestämmes».

Vad departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att skrivelse i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till kyrkomötet.

Ur protokollet:

C. A. O. Charpentier.

Bilaga.

Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet, nr 9, angående hyresersättning åt biskop; given Stockholms slott den 6 augusti 1932.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ekle-siastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed inhämta kyrko-mötets yttrande, huruvida kyrkomötet för sin del lämnar det medgivande, som omförmäles i föredragande departementschefens hemställan.

GUSTAF.

Sam. Stadener.

Kyrkomötets underdåniga skrivelse, nr 16, angående hyresersättning åt biskop.

(Särskilda utskottets betänkande nr 9.)

Till Konungen.

I skrivelse till kyrkomötet den 6 augusti 1932, nr 9, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ekle-siastikärenden för samma dag, förklarat sig vilja inhämta kyrkomötets ytt-rande, huruvida kyrkomötet för sin del medgiver, att punkt 2:o andra stycket av gällande grunder för reglering av biskoparnas avlöning må erhålla följande ändrade lydelse: »Där biskopshus ej finnes eller där biskop av någon anledning under viss tid ej kan komma i åtnjutande av den honom tillförsäkrade förmånen av fri bostad, må ur biskopslöneregleringsfonden utgå hyresersättning till belopp, som för varje gång med hänsyn till före-kommande omständigheter av Kungl. Maj:t bestämmes.»

Kyrkomötet finner starka skäl hava framlagts till stöd för Eders Kungl. Maj:ts förslag och får därför i underdånighet anmäla,

att kyrkomötet för sin del medgivit, att punkt 2:o andra stycket av gällande grunder för reglering av biskoparnas avlöning må erhålla föl-jande ändrade lydelse: »Där biskopshus ej finnes eller där biskop av någon anledning under viss tid ej kan komma i åtnjutande av den honom till-försäkrade förmånen av fri bostad, må ur biskopslöneregleringsfonden utgå hyresersättning till belopp, som för varje gång med hänsyn till förekom-mande omständigheter av Kungl. Maj:t bestämmes.»

Stockholm den 29 augusti 1932.

Underdånigst.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg, anmäler härefter kyrkomötets underdåniga skrivelse den 29 augusti 1932, nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse angående hyresersättning åt biskop samt hemställer, att genom proposition måtte inhämtas riksdagens yttrande, huruvida riksdagen för sin del medger,

att punkt 2:o andra stycket av gällande grunder för reglering av biskoparnas avlöning må erhålla följande ändrade lydelse: »Där biskopshus ej finnes eller där biskop av någon anledning under viss tid ej kan komma i åtnjutande av den honom tillförsäkrade förmånen av fri bostad, må ur biskopslöneregleringsfonden utgå hyresersättning till belopp, som för varje gång med hänsyn till förekommande omständigheter av Kungl. Maj:t bestämmes».

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen bifalla och förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Anna Meurling.